

7. Методика развития речи на уроках русского языка: пособие для учителей / под ред. Т. А. Ладыженской. – М.: Просвещение, 1980. – 240 с.
8. Монахов В. М. Технологические основы проектирования и конструирования учебного процесса / В. М. Монахов, Б. Т. Лихачов. – Волгоград: Прогресс, 1998. – 135 с.
9. Положення про організацію навчального процесу в кредитно-модульній системі підготовки фахівців / розроб.: В. В. Грубінко, І. І. Бабин, О. В. Гузар. – Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2004. – 48 с.
10. Семенов О. М. Організація науково-дослідної роботи студентів філологічного факультету педагогічних університетів: навч.-метод. Посібник; ред. В. П. Зінченко / О. М. Семенов. – К.; Глухів: РВВГДПУ, 2002. – 96 с.
11. Jaworski M. Metodyka nauki o języku polskim / M. Jaworski. – Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe. – 1978. – 262 p.

УДК 372.461

О. Є. ГРИДЖУК

КУЛЬТУРА МОВЛЕННЯ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ СТУДЕНТІВ ЛІСОТЕХНІЧНОГО ВУЗУ

Обґрунтовано доцільність постійного удосконалення культури мовлення студентів лісотехнічного вузу. Проаналізовано типові мовленнєві помилки. Запропоновано систему вправ для засвоєння акцентуаційних, лексичних, граматичних, стилістичних та інших норм сучасної української літературної мови. Окреслено основні напрямки нормування культури мовлення студентів.

Ключові слова: культура мовлення, норми літературної мови, діалогове навчання.

О. Е. ГРИДЖУК

КУЛЬТУРА РЕЧИ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКЕ СТУДЕНТОВ ЛЕСОТЕХНИЧЕСКОГО ВУЗА

Обоснована целесообразность постоянного усовершенствования культуры речи студентов технического вуза. Проанализированы типичные речевые ошибки. Предложена система упражнений для усвоения акцентологических, лексических, грамматических, стилистических и иных норм современного украинского литературного языка. Определены основные направления нормирования культуры речи студентов.

Ключевые слова: культура речи, нормы литературного языка, диалоговое обучение.

О. Е. HRYDZHUK

CULTURE OF SPEECH IN PROFESSIONAL TRAINING OF THE STUDENTS OF THE HIGHER EDUCATIONAL FORESTRY ENGINEERING INSTITUTION

Proper constant improvement of speech culture of the students of forestry institution are substantiated in the article. Typical speech errors are analyzed. The system of exercises for mastering of accentual, lexical, grammatical, stylistic, and other standards of the modern Ukrainian literary language are presented. The main tendencies of regulation of the students' speech culture are described.

Keywords: culture of speech, standards of the literary language, interactive training.

Основним завданням вищої школи є готувати фахівців, які мають і високий рівень кваліфікації, і бездоганно володіють українською мовою як державною у професійній

діяльності. Знати мову означає усвідомлено і творчо володіти нею в усній та писемній формах, сприймати її в контексті національної культури, користуватися «мовою як органічним засобом самотворення, самоствердження і самовираження, розвитку своїх інтелектуальних й емоційно-вольових можливостей та як засобом соціалізації ... в суспільстві» [12, с. 38]. Звідси випливає, що мові потрібно навчатися постійно. І саме у цьому необхідно переконувати наших студентів. Специфіка навчання студентів у вузі технічного спрямування полягає в тому, що більша увага приділяється вивченню спеціальних дисциплін, змістовній частині, а правильність формулювання, точність висловлювання, дотримання орфографічних та пунктуаційних правил під час написання різних видів робіт ніби відходить на задній план.

Тому всебічного й комплексного аналізу потребує мовленнєва діяльність студентів, яка певною мірою відображає і ситуацію в країні загалом і специфіку культури усного мовлення у вузі зокрема.

Мета статті полягає у виробленні напрямів формування навичок культури мовлення у студентів технічного вузу.

Аналіз наукової літератури свідчить, що питанням формування культури мовлення присвячені праці українських мовознавців (А. П. Коваль, Т. Б. Гриценко, І. М. Кочан, О. М. Семенов, Л. І. Мацько, М. С. Дороніна та ін.). Так, А. П. Коваль опрацювала проблеми, пов'язані з діловим мовленням загалом. Г. Л. Чайка досліджувала культуру ділового спілкування менеджера, І. М. Кочан і А. С. Токарська – культуру фахового мовлення правника, Т. Б. Гриценко – культуру мовлення студентів крізь призму системи цінностей, О. М. Семенов, Л. І. Мацько та Л. В. Кравець – культуру української фахової мови. Більш детального вивчення потребують напрями формування високого рівня культури мовлення студентів лісотехнічного профілю.

За більш як двадцятиліття незалежності України вже би мали скластися умови для повноцінного функціонування української мови в усіх сферах політичного, суспільного, наукового і громадського життя держави. Проте реальна ситуація, на жаль, є протилежною. Насправді ми спостерігаємо не лише засилля російської мови, а й недбале, неякісне використання українського слова чи заміну його суржигом на найвищому державному рівні. Особливої уваги «заслуговує» мовлення наших студентів в позааудиторний час: якщо на семінарських чи практичних заняттях вони ще намагаються використовувати норми літературної мови у науковому спілкуванні, то після пар ми вже чуємо щось на зразок «жесть», замість жах, «мені торба», «ну він і гонить» і т. п. (основним засобом спілкування стає сленг). В окремих випадках спостерігаємо захоплення макаронічною лексикою типу «чао», «ес», «адйос»... На запитання: «Чому перевага віддається саме такій лексиці?», студенти відповідають, що їм так легше спілкуватися, передавати емоції, розуміти одне одного, бути такими, як усі. Причини цього процесу вбачаємо у впливі культурного середовища (мовлення політичної еліти, мас-медіа) і соціальній взаємодії молодого покоління.

Безперечно, молодіжний сленг – це явище вікове. Після закінчення вузу колишній студент, уже молодий спеціаліст, очевидно, усвідомить, що від того, як він говорить, якою мовою чітко і ясно формулює думку, залежить те, як його будуть сприймати у колективі. А отже, кількість сленгової лексики стане мінімальною. Проте п'ять років навчання у вузі – це період, коли треба працювати над мовним вихованням студентів на засадах «ненав'язливості, безперервності, комплексності» [9, с. 72]. Цей процес складний і багатогранний: від засвоєння мовних норм, формування навичок культури мовлення – до відповідної системи цінностей, серед яких високий рівень знання мови і якісне використання її посідає належне місце.

Т. Б. Гриценко говорить про виховання у студентів мовної свідомості, трактуючи її як «усвідомлення мови свого народу, держави як складової загальнолюдських цінностей» [3, с. 3]. Мовна свідомість – «форма свідомості, яка обіймає знання, почуття, оцінки й настанови щодо мови та мовної дійсності». Інакше кажучи, «це небайдуже ставлення до мови» [9, с. 13], усвідомлення власної національної ідентичності. І. Огієнко вважав необхідним піднесення національної свідомості, яка є найкращим ґрунтом для знання і розвитку соборної літературної мови [8, с. 12]. Мабуть, нашим студентам треба неодноразово нагадувати про те, що існує тісний взаємозв'язок між культурою і мовою: з одного боку, «літературна мова – то головний двигун розвитку духовної культури народу» [8, с. 15], а з іншого, – «головний рідномовний обов'язок кожного свідомого громадянина – працювати для збільшення культури своєї

літературної мови» [8, с. 15]. Звідси висновок: працювати над розвитком культури мовлення студента означає працювати над формуванням його духовної культури.

Майбутній фахівець повинен знати мову своєї спеціальності, тобто мати сформовані навички у професійній та повсякденній комунікації, володіти фаховою термінологією, знати специфіку використання мовних засобів офіційно-ділового, наукового, розмовного стилів української мови.

Доцільним, на нашу думку, є систематичне цілеспрямоване вироблення навичок культури мовлення, культури спілкування, культури письма.

Рівень культури спілкування визначається сукупністю якісних характеристик культури мови, серед яких: правильність і чистота, точність і доречність мовлення, його багатство і виразність тощо. Важливою складовою мовлення є його доречність. Це не лише відбір з усього масиву інформації тієї її частини, яка відповідає мовленнєвій ситуації, а й «уміння вибрати найбільш вдалу форму спілкування, інтонаційну тональність, лексичні засоби» [1, с. 132]. Тому, працюючи зі студентами, необхідно враховувати усі ці аспекти в навчальному процесі.

Правильність мовлення базується на знанні правил і норм. Якщо правило – це своєрідна догма, яку треба вивчити, то норма – це навички застосування правил у практиці. Крім цього, правила не можуть охопити всі норми. Процес засвоєння норм є постійним. Про деяких людей кажуть, що вони мають *чуття мови*. «Чуття мови» означає наявність природних, вроджених здібностей до мови, вміння відчувати правильність чи неправильність слова, вислову, граматичної форми тощо. Проте природного відчуття, як правило, жодна людина не має. Тому знання правил і вироблення на їх основі практичних навичок володіння мовою, в тому числі й у практичній діяльності, є основною умовою формування правильного мовлення студента.

До норм належать правильна вимова звуків і звукових комплексів, правила наголошування слів, написання відповідно до правописних і пунктуаційних норм, лексико-фразеологічна, граматична, стилістична та синтаксична нормативність.

Причиною порушення акцентуаційних норм може бути вплив діалектного середовища, російської мови, аналогія до генетично подібних утворень, що мають певний тип наголосу (*бу́ла, везла́*, замість *була́, везла́*). Спеціального вивчення потребують складні випадки наголошення слів (наприклад, *чорно́зем, чорно́слив, добу́ток*), слова, що мають паралельний нормативний наголос (*до́говір, ма́ркетинг, кам'яно́вугі́льний, ке́дровий, ма́рганце́вий*), лексеми, значення яких змінюється разом з наголосом (*артику́л* (розділ, стаття закону; тип виробу) і *артику́л* (рушничний прийом), *дереви́на* (одне дерево) і *дереви́на* (речовина, матеріал)).

Якщо слова з паралельним наголосом доцільно запропонувати студентам запам'ятати (*по́милка і поми́лка, на́клад і накла́д, на́садка і наса́дка, озе́рце і озерце́, оме́ла і омела́*), то для тих випадків, коли зміна наголосу призводить до зміни семантики слова (*на́різний* (окремий) і *нарі́зний* (з нарізами), *обі́д і обід, пла́вний* (помірний; заокруглений) і *плавни́й* (плавучий)), пропонуємо певну систему вправ, зокрема:

- з поданими словами скласти речення так, щоб конкретизувати їх значення (наприклад, *сте́пний і степни́й, розду́блювання і роздублюва́ння, рулю́вий і рулюви́й, Са́мбір і самбі́р, при́росток і прироста́нок*);
- у поданих реченнях знайти омографи, поставити наголос, пояснити значення (наприклад: *Ця́ дереви́на росте́ добре. Ко́лір заболо́ні і ядра́ дереви́ни бере́ста поді́бний до і́льма гірського́*).

Порушення лексичних норм виявляється у лексичних повторах, тавтології, плеоназмах, мовних штампах, просторічних словах, вульгаризмах, словах-паразитах (наприклад, *зі сто́рони видні́ше, значі́мі резу́льтати, нести́ розходи́* тощо). Щоби лексичні норми стали стійкими у студентському мовленні, доречно на практичних заняттях запровадити так звану п'ятихвилинку культури мовлення, пропонуючи студентам замінити недоречно вжиті слова коректно сформульованими висловами (для довідки доречно використати практичний словничок-довідник «Екологія українського слова» О. Сербенської, М. Білоуса. Наприклад:

Неправильно підростаюче покоління буде сказано нижче випадкове співпадіння обставин оточуюче середовище зустрічаються помилки відпала необхідність у строгому смислі слова перейшов границі можливого	Правильно молоде покоління (юнь) скажу згодом (далі) випадковий збіг обставин довкілля (навколишнє середовище) трапляються помилки немає потреби у точному значенні слова перебрав міру

З іншого боку, умовою вільного володіння нормативною науковою мовою є знання фахової термінології, а також термінології споріднених наук.

Подаємо приклади вправ і завдань, виконання яких сприятиме формуванню практичних навичок правильного вживання термінів, розуміння відмінностей між термінами і професіоналізмами:

- з'ясування значення професіоналізмів (відповідно до фаху студента), наприклад: у мисливстві (*тропити* зайця, *курковка*, *помпа*, *вінчестер* (вид рушниці), *скоба Генрі*, *мушка*, *затильник*);

- заміна слів професійного жаргону нормативними термінами (для студентів спеціальності «Комп'ютерні науки»), наприклад: *вінд* (вінчестер), *клава* (клавіатура), *мамка* (материнська плата), *юзер* (користувач), *сисадмін* (системний адміністратор), *слимак* (корпус комп'ютера slim), *хард*, *вінчестер* (жорсткий диск), *шахта* (місце для CD ROMа), *яблучник* (користувач комп'ютерів Apple Macintosh), *мануал* (інструкція), *материнка*, *машка*, *мамка*, *мать* (материнська плата), *ломанути* (зламати програмний код);

- заміна слів професійного жаргону нормативними термінами (для студентів спеціальності «Облік і аудит»), наприклад: *дорогі гроші* (гроші, купівельна спроможність яких зростає), *гарячі гроші* (гроші, які вимагають, щоб їх негайно витратили або перевели в місце, де вони можуть дати прибуток), *віпи* (привілейовані клієнти), *бек-офіс* (супровід всіх операцій, які проводились протягом дня), *айтішники* (комп'ютерний відділ у банку), *бандеролити* (складати гроші за купюрами), *зняття вершків* (установлення високої ціни на певний товар з метою швидко окупити всі затрати), *золоті наручники* (трудовий контракт, що прив'язує управляючих до фірми), *крижити* (відзначати елементи списку хрестиками чи галочками, порівнюючи його з іншим списком);

- заміна слів професійного жаргону нормативними термінами (для студентів спеціальності «Лісове господарство»), наприклад: *смільняк*, *скалка* (смоляний пень), *штамповка* (таврування лісу), *шкілка* (розсадник), *матки* (елітні дерева), *маточник* (лісонасіннева плантація), *нижній склад* (деревина на лісозаводі), *обрізки* (відходи на виробництві), *підсочка* (процес добування березового соку), *вікна* (прогалини між кронами дерев), *вісняк* (струг для знімання кори при підсочці), *вічка* (сплячі бруньки), *волок* (технологічний коридор);

- заміна слів професійного жаргону нормативними термінами (для студентів спеціальності «Технологія деревообробки»), наприклад: *блят* (поверхня столу), *борідка* (поперечна зарубка під перехрестя віконної рами), *варене дерево* (деревина, пофарбована природними вареними барвниками), *майєр* (стамеска для токарного верстата), *вершак* (верхня частина дерева), *відщеп* (бічна наскрізна тріщина, яка відходить від торця круглого лісоматеріалу і виникає в процесі заготівлі або розпилювання), *вінкель* (кутник), *плішня* (дерев'яний молот), *гембель* (рубанок), *залізко* (металева пластинка з ріжучою кромкою), *клювак* (півкругле велике долото для видовбування в середині колоди), *підошва* (нижня частина рубанка), *ділена* (груба дошка, балка, брус), *довбешка* (дерев'яний молоток; те саме, що киянка), *відбірник* (інструмент для вибирання пазів), *повзун* (ручна подача заточувального інструмента).

Ще одним методом засвоєння фахової термінології є робота зі спеціальними словниками. Доречно, на нашу думку, використати такі види завдань студентам:

У термінологічному словнику «Лісівництво» (автори В. Д. Бондаренко, С. М. Землинський, Л. І. Копій, Г. Т. Криницький, В. В. Лавний, В. Г. Мазепа) відшукайте терміни, що мають два і більше значення. Зі знайденими словами складіть речення так, щоб конкретизувати кожне значення багатозначного терміна.

У «Глумачному словнику з дерево оброблення» (автори Б. В. Прокопович, І. Г. Войтович, С. С. Гайда, Б. Я. Кшивецький) відшукайте терміни, що мають два і більше значення. Зі знайденими словами складіть речення так, щоб конкретизувати кожне значення багатозначного терміна.

У тлумачному словнику «Екологія» (автори М. М. Мусієнко, В. В. Серебряков, О. В. Брайон) відшукайте терміни, що мають два і більше значення. Зі знайденими термінами складіть речення так, щоб конкретизувати кожне значення багатозначного терміна.

Користуючись словником «Екофлора України» (автори Я. П. Дідух, Р. І. Бурда, С. М. Зиман та ін.), відшукайте терміни-синоніми. Обґрунтуйте можливість використання синонімічних відповідників у межах однієї терміносистеми.

Користуючись «Англо-українським словником з деревообробної промисловості» (автори І. Бехта, П. Бехта), відшукайте терміни-синоніми. Обґрунтуйте можливість використання синонімічних відповідників у межах однієї терміносистеми.

Користуючись «Українською енциклопедією лісівництва» (ред. колегія С. А. Генсірук, М. П. Горошко та ін.), відшукайте терміни-синоніми. Обґрунтуйте можливість використання синонімічних відповідників у межах однієї терміносистеми.

Користуючись «Глумачним словником з дерево оброблення» (автори Б. В. Прокопович, І. Г. Войтович, С. С. Гайда, Б. Я. Кшивецький), знайдіть терміни, що мають протилежне значення. Складіть з такими словами речення, поясніть доцільність вживання антонімічних пар термінів в одній терміносистемі.

Користуючись тлумачним словником «Екологія» (автори М. М. Мусієнко, В. В. Серебряков, О. В. Брайон), знайдіть терміни, що мають протилежне значення. Складіть з такими словами речення, поясніть доцільність вживання антонімічних пар термінів в одній терміносистемі.

Користуючись «Українською енциклопедією лісівництва» (ред. колегія С. А. Генсірук, М. П. Горошко та ін.), знайдіть терміни, що мають протилежне значення. Складіть з такими словами речення, поясніть доцільність вживання антонімічних пар термінів в одній терміносистемі.

Засвоєння морфологічних норм має бути спрямоване на розуміння виражальних можливостей частин мови, формування системи знань з граматики. Зменшенню кількості граматичних помилок як в усному, так і в писемному мовленні сприятиме система різноманітних вправ, зокрема:

– вправи на утворення відмінкових форм іменників (особливо родового і кличного відмінків (щоб уникнути помилок типу *Sergie, Izore, Vimalie*);

– вправи на утворення кличного відмінка при звертанні до осіб (*пане директоре* (а не *пан директор*), *Романе Петровичу* (а не *Роман Петрович*), *студенте Андрію* (а не *студенте Андрій*) тощо);

– завдання на виправлення помилок стосовно поєднання числівників з іменниками (наприклад, *півтора центнера*, а не *півтора центнерів*; *дві жінки*, а не *двоє жінок*; *три президенти*, а не *троє президентів*);

– вправи на відтворення форм непрямих відмінків складних і складених числівників;

– вправи на утворення ступенів порівняння прикметників (на жаль, дуже часто у засобах масової інформації ми чуємо форми *найвагомий, найшвидкісний, самий вдалиий* тощо).

Важливою складовою вироблення належного рівня культури мовлення є «ознайомлення з функціонуванням мовних одиниць у різних сферах комунікації, ... усвідомлення виражальних можливостей мови» [5, с. 193], тобто формування стилістичної компетенції. Під нею розуміємо розвиток навичок практичного застосування теоретичних знань з фонетики, лексики, морфології, синтаксису сучасної української мови у процесі комунікації, вироблення навичок осмисленого вибору слова та синтаксичної конструкції відповідно до ситуації та умов

спілкування, доцільності застосування тих чи інших мовних засобів загалом, досягнення милозвучності мовлення. Загалом стилістична компетенція формується передусім *на рівні розуміння семантики терміна, загальноовживаного слова* (з усіма емоційно-експресивними відтінками), розрізнення нормативних і ненормативних його варіантів, а також доречності його вживання; *на рівні практичного застосування; на рівні краси та довершеності висловлювання.*

Засвоєнню студентами стилістичних норм в усному і писемному науковому мовленні допоможе вдало скомпонована система вправ зі стилістики. Зокрема, це можуть бути вправи щодо:

- висловлення власної думки засобами різних стилів;
- складання наукових та науково-популярних текстів на запропоновану тему (з поясненням особливостей викладу інформації та доцільності використання термінів);
- визначення стильової приналежності певних текстів і з'ясування сукупності ознак, які вказують на таку приналежність;
- добору літературних еквівалентів до студентського сленгу, наприклад: *аська* (ІСQ), *лаба* (лабораторна робота), *тусовка* (вечірка у молодіжній компанії), *на шару* (безкоштовно), *тормозити* (повільно думати), *зависнути* (перебувати у певному місці довгий час), *знати* (жартувати).
- добору літературних еквівалентів до діалектизмів, наприклад: *тіс, тес, тесина, негній-дерево* (тис); *заверба, білоталь, вітла, ракіта* (верба); *клей, капран* (граб); *дуля, дичка, лісниця, кукиш, планча* (груша); *смирека, сквір, сквірок, смерека, смеречина, гаджуга, йолка, свирка* (ялина); *яворина, сикомора, клен-явір* (явір); *ясінь, елем, падуб, ясенина, ясень* (ясен); *лутиця, ладина, хвоя, смерека* (сосна).

Синтаксична нормативність мовлення досягається правильним вибором варіантів побудови простих і складних речень. Тут доречно враховувати особливості координації присудка з підметом, узгодження власних назв населених пунктів, держав, географічних об'єктів тощо із загальними, переклад прийменникових конструкцій російської мови українською. При створенні текстів наукового та офіційно-ділового стилів необхідно уникати помилок у будові простих речень: маємо на увазі порядок слів у реченні, вживання вставних слів, однорідних членів, дієприкметникових та дієприслівникових зворотів; треба також знати специфіку і вміння правильно побудувати (у разі потреби) складну синтаксичну конструкцію.

Багатство і різноманітність мовлення формуються впродовж усього життя. Показник багатства мовлення – це великий обсяг активного словника, різноманітність уживаних морфологічних форм, синтаксичних конструкцій.

Чистоти мовлення можна досягти, використовуючи тільки літературно-нормативні слова і словосполучення, правильні граматичні форми. Недоречним є вживання просторічної лексики, діалектизмів, надмірне захоплення запозиченнями. Також варто уникати канцеляризмів, мовних штампів. Вжиті у відповідній ситуації з урахуванням стилю спілкування, вони можуть бути доречними, проте, використані у науковому чи діловому спілкуванні, роблять мову складною для сприйняття і розуміння.

Значну кількість інформації студенти засвоюють з науково-методичної літератури російською, англійською, німецькою та іншими мовами. При цьому вони часто використовують багатомовні системи автоматизованого перекладу, не враховуючи того, що у такому словнику, як правило, подано лише основне значення слова.

Окрім цього, комп'ютерний переклад передбачає використання синтаксичних конструкцій мови-оригіналу. Тож виходить, що українські слова ніби «вписані» в іншомовну синтаксичну конструкцію.

У цьому контексті вироблення навичок перекладу науково-технічного тексту за допомогою звичайного словника також є обов'язковим елементом практичної роботи зі студентами.

Глибинний зміст відомого вислову Сократа «Заговори, щоб я тебе побачив» повинен усвідомити кожен студент, адже саме від того, як людина володіє словом (яку лексику застосовує) чи уміє логічно, грамотно і змістовно висловити власні міркування, переконати співрозмовника, залежить як її сприйматимуть слухачі, чи буде вона успішною і у навчанні, і в майбутній професійній діяльності. Тому вироблення навичок спілкування також повинно стати складовою навчального процесу. З цією метою на практичних заняттях доцільно застосовувати

інтерактивні методики, «в основі яких лежить спілкування. Воно має чітко визначену тему, мету, дидактичне завдання. Результатом такого спілкування є вирішення проблеми, розв'язання задачі, знаходження шляхів рішення критичної ситуації» [11, с. 18]. Воно дає можливість взаємодіяти в процесі бесіди, діалогу, а отже, вчить мислити, висловлюватися, переконувати співрозмовника. Дидактичні можливості використання відповідної системи вправ для формування комунікативних навичок у процесі спілкування є достатньо широкими.

Серед методик діалогового навчання можемо назвати обговорення проблеми в загальному колі, технології «Мікрофон», «Незакінчені речення», «Мозковий штурм», «Дерево рішень», «Навчаючи – учусь», рольові ігри, дискусії, дебати тощо.

Оптимальне використання діалогічних форм навчання студентів при створенні психологічної атмосфери взаємної поваги і рівності учасників навчального процесу стане саме тим фактором, який забезпечить розвиток комунікативних навичок студентів.

Пріоритетними напрямками навчання студентів мають стати заходи, спрямовані на:

- формування правильного розуміння ролі державної мови у професійній діяльності;
- виховання мовної особистості;
- вивчення норм сучасної української літературної мови та дотримання вимог культури усного й писемного мовлення;
- вироблення навичок самоконтролю за дотриманням мовних норм у спілкуванні;
- розвиток творчого мислення студентів;
- формування навичок оперування фаховою термінологією, складання, редагування, коригування та перекладу наукових текстів.

Підсумовуючи, зазначимо, що долучитися до процесу формування навичок культури професійного мовлення студентів мають викладачі спеціальних дисциплін, зокрема, слідкувати за правильністю і чистотою відповідей студентів на семінарських заняттях, а також за виробленням навичок написання текстів наукового стилю (маємо на увазі зміст, структуру та оформлення наукових робіт). На нашу думку, має бути реалізована своєрідна мовна стратегія, в основі якої – взаємодія викладачів-філологів і спеціалістів фаху.

Системне опрацювання запропонованих варіантів вправ і завдань загалом вплине на рівень засвоєння студентами норм сучасної української мови, дасть змогу підвищити рівень їх культури мовлення, сприятиме розвитку мовно-комунікативної компетентності, необхідної у майбутньому професійному спілкуванні.

Перспективу для майбутніх досліджень убачаємо у створенні професійно орієнтованих завдань для формування мовленнєвих навичок студентів, розробці курсу «Культура мови» відповідно до напрямів підготовки («Деревооброблювальні технології», «Хімічні технології», «Комп'ютерні науки», «Лісове і садово-паркове господарство», «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування», «Дизайн», «Інженерна механіка», «Лісозаготівля» та ін.) у Національному лісотехнічному університеті України (м. Львів).

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабич Н. Д. Основи культури мовлення / Н. Д. Бабич. – Львів : Світ, 1990. – 232 с.
2. Бехта І. Англо-український словник з деревообробної промисловості / І. Бехта, П. Бехта. – Львів : Світ, 2005. – 352 с.
3. Гриценко Т. Б. Культура мовлення студентів у формуванні системи цінностей [Електронний ресурс] / Т. Б. Гриценко. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/20_AND_2009/Philologia/48889.doc.htm.
4. Екофлора України : в 3 т. / Я. П. Дідух, Р. І. Бурда, С. М. Зиман та ін.; відп. ред. Я. П. Дідух. – К.: Фітосоціоцентр, 2000–2004.
5. Караман С. Методика навчання української мови в гімназії : навч. посіб. / С. Караман. – К.: Ленвіт, 2000. – 272 с.
6. Лісівництво: термінологічний словник / В. Д. Бондаренко, С. М. Землинський, Л. І. Копій, Г. Т. Криницький, В. В. Лавний, В. Г. Мазепа; наук. ред. Г. Т. Криницький. – Львів : НЛТУ України, 2006. – 84 с.
7. Мусієнко М. М. Екологія : тлумачний словник / М. М. Мусієнко, В. В. Серебряков, О. В. Брайон. – К.: Либідь, 2004. – 376 с.
8. Огієнко І. Наука про рідномовні обов'язки / І. Огієнко. – Л.: Фенікс; Відродження, 1995. – 46 с.

9. Селігей П. О. Мовна свідомість : структура, типологія, виховання / П. О. Селігей. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2012. – 118 с.
10. Сербенська О. Екологія українського слова: практичний словничок-довідник / О. Сербенська, М. Білоус. – Львів: Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2003. – 68 с.
11. Січкарук О. Інтерактивні методи навчання у вищій школі / О. Січкарук. – К., 2006. – 86 с.
12. Струганець Л. Культура мови : словник термінів / Л. Струганець. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2000. – 87 с.
13. Тлумачний словник з деревооброблення / Б. В. Прокопович, І. Г. Войтович, С. С. Гаїда, Б. Я. Кшивецький. – Львів : Расмус-Поліграф, 2002. – 280 с.
14. Українська енциклопедія лісівництва : у 2 т. / ред. колегія : С. А. Генсірук, М. П. Горошко, Д. М. Гродзінський, Я. П. Дідух, М. Д. Зерова, Л. І. Копій, Г. Т. Криницький, В. П. Кучерявий, Б. Ф. Остапенко, П. С. Пастернак, І. М. Патлай, В. П. Рябчук, В. І. Самоплавський, О. О. Созінов, А. А. Сорочинський, О. І. Фурдичко. – Львів : НВФ «Українські технології», 1999–2007.